Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys ry.
c/o Tapani Saimovaara
Päijänteentie 12 A 1
17200 Vääksy
phly@phly.fi
www.phly.fi

Ruotsalaisen rantaosayleiskaavan ehdotus II
kirjaamo@asikkala.fi

Asia: Pyydetty lausunto 16.6.2025 hyväksytyn rantaosayleiskaavan ehdotuksesta

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys on BirdLife Suomen alueellinen jäsenyhdistys Päijät-Hämeessä. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää lintuharrastusta ja -tutkimusta, luonnon- ja ympäristösuojelua sekä kestävää kehitystä.

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys (PHLY) kiittää Asikkalan kuntaa saamastaan lausuntopyynnöstä. PHLY on seurannut Ruotsalaisen rantaosayleiskaavan valmistelua ja antanut siitä muistutuksen 9.3.2017 sekä yleiskaavaehdotukseen liittyvän lausunnon yhdessä alueellisten luonnonsuojeluyhdistysten kanssa 17.10.2024.

PHLY ja luonnonsuojeluyhdistykset kiinnittivät huomiota mm. rakentamiselta säilyvien ranta-alueiden vähyyteen, maisemallisesti arvokkaille kallioalueille osoitettuihin rakentamispaikkoihin sekä riittämättömään luontovaikutusten arviointiin.

PHLY on tutustunut rantaosayleiskaavan II ehdotukseen ja lausuu siitä seuraavaa.

Kaavoitettava alue

Kaavoitettavaan alueeseen kuuluvat Ruotsalaisen vesistön Asikkalan puoleiset osat Vähä-Pulkkilan niemestä itään päin. Kaava-alueella on rantaviivaa noin 180 km. Laajalla kaava-alueella on runsaasti arvokkaita luontokohteita. Natura-verkostoon kuuluvia kohteita on kaksi (Kalkkistenkoski ja Valtionkärki), luonnonsuojelualueita seitsemän ja luonnonsuojelulain mukaisina luontotyyppeinä suojeltuja kohteita, lähinnä lehmuslehtoja, 23. Alueella on lisäksi geologisesti ja biologisesti merkittäviä kallioalueita ja joitakin lehtojensuojeluohjelman ja maakuntakaavan suojelualueita, joiden suojelua ei vielä ole toteutettu. Maakunnan arvokkaimmista lintualueista (PHLY 2019: Päijät-Hämeen lintupaikkaopas) Kalkkistenkoski ja Mukkulammi sijoittuvat kaavoitettavalle alueelle ja sen lähituntumaan.

Kaava-alue on tiheään rakennettua. Nykyisiä rakennuspaikkoja alueella on ranta-asemakaavat mukaan lukien noin 1100 (6,1 / rantakm). Uusia on rakennuspaikkoja osoitettu rantaosayleiskaavassa 111 kappaletta.

Ruotsalaisen rannoilla on 15 vahvistettua ranta-asemakaavaa, jotka eivät sisälly osa-yleiskaavaehdotukseen. Ranta-asemakaavoissa on kaikkiaan 125 uutta rantaan rajoittuvaa rakennuspaikkaa. Kaikkien kaavojen uudet rakentamispaikat merkitsevät toteutuessaan lähes 25 %:n lisäystä rantarakennusten määrään (7,4 rakennuspaikkaa / rantakm). Miltei kaikki rakennuspaikat on varattu loma-asutukseen.

Rantaosayleiskaavaan tehdyt muutokset

Rantayleiskaavaehdotuksesta I jätettiin kahdeksan lausuntoa ja 38 muistutusta (kaavaselostuksen liite 21). Kaavaehdotukseen tehdyt muutokset ovat palautteen määrästä huolimatta jääneet hämmentävän vähäisiksi. Palautteen mukaan *kaavaehdotukseen I tehdään muutoksia, joilla vapaata yhtenäistä rantaa voidaan lisätä*. Lupaus ei näy kaavaehdotuksessa II: rakennuspaikkojen määrä on vähentynyt vain yhdellä, ja paikasta toiseen siirrettyjä rakentamispaikkoja (yleensä lyhyt siirto) on alle kymmenen. Kaavakartassa 3 on ainoastaan yksi muutos ja sekin koskee ranta-asemakaavoitetun alueen merkintätapaa.

Lausuntopalautteessa (liite 21) vapaan rannan määrää pidetään riittävänä, vaikka todetaan, että *kaava-alue on jo lähtötilanteessa tiiviisti rakennettu*. Esimerkkeinä pisimmistä rakentamattomista rantaosuuksista mainitaan Hopeasaari (rakentamatonta rantaa 1500 m) ja Rampsinvuori (yli 1000 m). Hopeasaaren rakentamaton ranta sijoittuu valtion suojelutarkoituksiin varaamalle alueelle (SL/91) ja on pituudeltaan noin kilometri. Nykyinen mökkitie sijoittuu alueen pohjoisrantaan, jota ei tämän vuoksi voi pitää rakentamattomana. Toisena kohteena mainittu Rampsinvuori on myös valtion luonnonsuojelutarkoituksiin varaama alue (SL/89). Tiheää rantarakentamista on perusteltu myös ”täysin rakentamattomilla saarilla”, jotka nekin ovat suojeluun varattuja valtion maita.

Kalkkisten Vihtovuorelle on osoitettu kaavaehdotus II:ssa uusi rakentamispaikka lähemmäksi suojeltavaa kallioaluetta (SL/90), jolloin luonnontilaisena säilyvä rantajakso lyhenee entisestään. Pisin yhtenäinen luonnonsuojelualueiden ulkopuolelle jäävä rakentamaton rantajakso on kaavan toteutuessa alle puolen kilometrin mittainen.

Valtion maiden käyttäminen rakentamisen määrän kompensoimisessa (näin vastineessa!) ei ole hyvän kaavoituskäytännön mukaista, vaan pikemmin osoitus siitä, että vapaita rantajaksoja ei ole haluttu varata kaavoitettavalta alueelta.

Rantaosayleiskaavan ehdotus on ristiriidassa alueidenkäyttölain 73 §:n sisältöön nähden (*ranta-alueille tulee jäädä riittävästi yhtenäistä rakentamatonta aluetta … luonnonsuojelu, maisema-arvot, virkistystarpeet otetaan huomioon*).

Ylitiheästä rakentamista on merkittävää haittaa:

- Rakentamattomina säilyneistä ranta-alueista häviävät mm. Rutalahden Venäjäniemen kolmen kilometrin mittainen ranta (11 rakennuspaikkaa) ja Suivan Rantalanniemen alue (600 m, 6 rakennuspaikkaa).
- Tiheä rantarakentaminen lisää huomattavasti veneliikennettä, joka häiritsee alueen arvokasta (useita uhanalaisia lajeja) ranta- ja selkävesilinnustoa.
- Rantarakentaminen pirstoo ranta-alueita ja vähentää vapaata rantaviivaa, joka toimii monille eläinlajeille tarpeellisena kulkuyhteytenä ja ruokailualueena.
- Tiheä rantarakentaminen vähentää alueen yleisiä virkistyskäyttömahdollisuuksia.

Kaavaratkaisua tulisi tarkastella uudelleen niillä ranta-alueilla, joilla uudet rakennuspaikat katkaisevat rakentamiselta säästynyttä rantaviivaa. Kriittisin alue on Rutalahti, jossa on Ruotsalaisen pisin rakentamaton rantajakso.

Kaavan luontovaikutusten arviointi

Kaavaehdotuksen luontovaikutusten arviointi pohjautuu vuonna 2008 tehtyyn luonto-selvitykseen, jota on täydennetty joiltakin osin vuosina 2016, 2022 ja 2025 laadituilla selvityksillä. Vuonna 2008 tehtyä selvitystä voidaan pitää vanhentuneena, sillä mm. luonnonsuojelulaki ja vesilaki on sen jälkeen uudistettu. Myös eläin- ja kasvilajien uhanalaisuus on arvioitu uudelleen. Myöhemmin tehdyt selvitykset käsittävät vain osan laajasta kaava-alueesta.

Kaavaselostuksessa oleva luontovaikutusten arviointi on hyvin yleispiirteinen. Arvioinnissa todetaan tiedossa olevat luontokohteet ja tarkastellaan luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaille alueille osoitettuja uusia rakennuspaikkoja. Varsinainen vaikutusten arviointi kuitenkin puuttuu. Esimerkiksi sana ”lintu” mainitaan kaavaselostuksessa vain kolme kertaa (näistäkin yksi on osa tilannimeä). Sana ”linnusto” puolestaan viittaa pelkästään tehtyihin selvityksiin, joiden sisältöä ei tuoda esille arvioinnissa.

Alueidenkäyttölain 9 §:n tarkoittaman vaikutusten arvioinnin tulee perustua riittäviin ja ajan tasalla oleviin selvityksiin ja olla niin seikkaperäinen, että ekologiaan perehtymätön henkilökin pystyy tekemään johtopäätöksiä kaavaehdotuksen vaikutuksista eri lajeihin ja luontoarvoihin. Tämä vaatimus ei toteudu.

Arvioinnissa ei käsitellä uhanalaisia lajeja. Lausuntopalautteen mukaan *uhanalaisia lajeja on yli 2000, joten niitä ei ole tarpeen luetella tai selvittää maastoinventoinnein*. Kaikkien uhanalaisten lajien selvittämistä ei luonnollisestikaan kukaan edellytä. Arvioinnissa on syytä tarkastella niitä lajeja, joihin kaava todennäköisimmin vaikuttaa. Näitä ovat alueen pesimälinnuista mm. hiirihaukka, mehiläishaukka, huuhkaja, sääksi, selkälokki ja haapana. PHLY antaa tarvittaessa lisätietoja alueen uhanalaisista linnuista.

Lausuntopalautteen (liite 21) mukaan ”*Vaikutustenarviointiin tuodaan tarkemmin esiin vaikutukset luonnonsuojelulain mukaisiin luontotyyppeihin. Kaavaehdotuksen vaikutustenarviointi on riittävä tämän vastineraportin mukaisin tarkennuksin*.” Kaavaselostuksen vaikutustenarviointi -luvussa ei kuitenkaan käsitellä luonnonsuojelulain mukaisia luontotyyppejä. Tämän voi tulkita jopa niin, että arviointia ei ole tehty suunnitellulla ja luvatulla tarkkuudella.

Luontovaikutusten arviointiin tulisi sisällyttää lajikohtainen tarkastelu alueen uhanalaisista lintu- ja kasvilajeista vähintäänkin siltä osin kuin olemassa oleva aineisto (mm. vuoden 2022 linnustoselvitys) antaa myöten. Myös vaikutukset suojeltaviin luontotyyppeihin tulee sisällyttää vaikutusarviointiin. Jo nämä auttaisivat ymmärtämään kaavan luontovaikutuksia.

Arvioinnissa tulee tarkastella myös tiestön vaikutuksia, ei pelkästään tontin sijaintia (esim. kallioalueiden rakennuspaikat), sillä myös rakentamispaikkojen ulkopuoliset toiminnot vaikuttavat luonnonoloihin, ja voivat pahimmillaan olla haitallisempia kuin rantarakentaminen.

Vaatimukset

- Rakentamisen määrä on tarkasteltava uudelleen ns. vapailla ranta-alueilla, jotta AKL 73 §:n vaatimukset toteutuvat.
- Maitse tapahtuvaa virkistyskäyttö on otettava kaavassa paremmin huomioon.

- Riittämätön luontovaikutusten arviointi on täydennettävä ja kaavaehdotusta muokattava tarvittaessa.

Asikkalassa 24.8.2025

Päijät-Hämeen lintutieteellisen yhdistyksen puolesta

Tapani Saimovaara
Puheenjohtaja